

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΙΙ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του την 5η Μαρτίου 2020, με την ακόλουθη σύνθεση: Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Δέσποινα Τζούμα και Γεωργία Παπαναγοπούλου (εισηγήτρια), Σύμβουλοι, Αικατερίνη Σπηλιοπούλου και Αθανάσιος Καρακόϊδας, Πάρεδροι (με συμβουλευτική ψήφο).

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Επιτροπεύων Πάρεδρος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Δημήτριος Κοκοτσής, που αναπληρώνει νόμιμα την κωλυόμενη Γενική Επίτροπο της Επικρατείας.

Γραμματέας: Γεωργία Φραγκοπανάγου, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 15.6.2018 αγωγή (Α.Β.Δ. ...)

Της ... του ..., κατοίκου ... (οδός ....., Τ.Κ. ...), η οποία παραστάθηκε διά δηλώσεως του άρθρου 133 παρ. 2 του Κ.Δ.Δικ. της πληρεξούσιας δικηγόρου της Μαρίας Βραχά (Δ.Σ.Α. 20738)

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Σπυριδούλας Θωμοπούλου και

κατά του ν.π.δ.δ. με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), που κατοικοεδρεύει στην Αθήνα (οδός Αγίου Κωνσταντίνου αρ. 8), που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Διοικητή του, ο οποίος παραστάθηκε διά της ως άνω Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Την εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ, η οποία ζήτησε την απόρριψη της αγωγής, και

Τον Επιτροπεύοντα Πάρεδρο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την μερική παραδοχή της αγωγής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο

Αποφάσισε τα εξής:

Ι.α. Σε αρμονία προς τις αρχές που απορρέουν από τις διατάξεις των άρθρων 8, 87 παρ. 1 και 2 και 93 παρ. 2, 3 και 4 του Συντάγματος (αρχές του νόμιμου δικαστή, της δικαστικής ανεξαρτησίας, της κατ' αρχήν δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων, του αιτιολογημένου των δικαστικών αποφάσεων και της δημοσιότητας της απαγγελίας τους), με τις ρυθμίσεις των άρθρων 28 παρ. 2 και 80 παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981, Α' 304, καθιερώνονται η αρχή της μυστικότητας των διασκέψεων και οι διαδικαστικοί τύποι για τη λήψη απόφασης από τους δικαιοδοτικούς σχηματισμούς του Ελεγκτικού Συνεδρίου, υπό συνθήκες απόλυτης δικαστικής ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, διαφάνειας και ισότητας, προς διασφάλιση του, κατοχυρωμένου στα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Οι διατάξεις δε αυτές του π.δ/τος 1225/1981 δεν επιβάλλουν την υποχρεωτική φυσική παρουσία των μελών του Δικαστηρίου στο κατάστημα αυτού για τη διενέργεια διάσκεψης, όταν συντρέχει σοβαρός λόγος που δικαιολογεί τη λήψη απόφασης από απόσταση, όπως κώλυμα μετάβασης μελών της σύνθεσης στο οικείο κατάστημα (πρβλ. Πολ. Πρωτ. Αθ. 7808, 7809/2008 επί των ΑΠ Ολ 19, 20/2007). Και τούτο, πολλώ μάλλον, όταν η φυσική παρουσία των μελών της σύνθεσης του οικείου σχηματισμού θα έθετε σε σοβαρή διακινδύνευση συνταγματικώς κατοχυρωμένα έννομα αγαθά, ιδίως δε εκείνα της ατομικής και δημόσιας υγείας (άρθρα 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος), ενόψει άλλωστε και της ίδιας της προστασίας της αξίας ανθρώπου ως θεμελιώδους αρχής του δημοκρατικού πολιτεύματος, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που υποχρεώνει όλα τα όργανα της Πολιτείας όχι μόνο να τη σέβονται, αλλά και να την προστατεύουν (βλ. ΕλΣ Π Τμ. 2076, 1176/2018, ΑΠ Ολ. 40/1998, ΣτΕ Ολ.

2003/2018, 100/2017, 250/2008, 867/1988 και, κατ' αναλογία, αποφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της 15.2.2006 1 BvR 357/05, της 17.8.1956, BVerfGE 5,85). Στο πλαίσιο αυτό, κατ' επίκληση των άρθρων 44 παρ. 1, 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος, εκδόθηκε η από 11.3.2020 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του» (Α'55), ήδη κυρωθείσα με το άρθρο 2 του ν. 4682/2020, Α' 76, η οποία, μνημονεύει στο σκεπτικό της, ως αιτιολογία της έκδοσής της, «Την εξαιρετικά επείγουσα και απρόβλεπτη ανάγκη για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών λόγω της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19, τον περιορισμό της διάδοσής του και τη λήψη συναφών και αναγκαίων μέτρων για την οικονομία της Χώρας και την αγορά εργασίας». Ενόψει δε της υποχρέωσης του Κράτους να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας της υγείας, μεταξύ άλλων και των λειτουργών του (πρβλ. Διάταξη Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 20.4.2020 σκ. 18), με το άρθρο 11 παρ. 2 της οικείας ΠΝΠ χορηγήθηκε ειδικότερη εξουσιοδότηση να ρυθμιστεί και κάθε ζήτημα που συνάπτεται με το καθεστώς προσωρινής αναστολής λειτουργίας των δικαστηρίων της χώρας. Κατ' εξουσιοδότηση της ρύθμισης αυτής εκδόθηκε η ΚΥΑΔ1α/ΓΠ.οικ.26804.25.4.2020 «Επιβολή του μέτρου της προσωρινής αναστολής λειτουργίας των Δικαστηρίων και Εισαγγελιών στο σύνολο της Επικράτειας και της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, για το χρονικό διάστημα από 28.4.2020 έως και 15.5.2020», Β' 1588/25.4.2020, με το άρθρο τρίτο της οποίας, αφού αποφασίστηκε η προσωρινή αναστολή λειτουργίας των δικαστικών σχηματισμών του Ελεγκτικού Συνεδρίου για το διάστημα από 6.5.2020 έως 15.5.2020, ορίστηκε ότι, κατ' εξαίρεση της αναστολής αυτής, εντός του διαστήματος αυτού διενεργούνται, μεταξύ άλλων, διασκέψεις εξ αποστάσεως με τη χρήση υπηρεσιακών τεχνολογικών μέσων, καθώς και επείγουσες διασκέψεις με φυσική παρουσία. Με τις ρυθμίσεις αυτές, που κινούνται εντός του συνταγματικού πλαισίου ειδικότερης κανονιστικής εξουσιοδότησης, κατ' άρθρο 43 παρ. 2 εδ. β του Συντάγματος, δεν εισήχθη πρωτογενής κανονιστική ρύθμιση για τη δυνατότητα εξ αποστάσεως διασκέψεων για το όλως περιορισμένο αυτό χρονικό διάστημα. Αντιθέτως, επιβεβαιώθηκε και ενεργοποιήθηκε η δυνατότητα εξ αποστάσεως διάσκεψης, που ούτως ή άλλως παρέχεται, κατά τα προεκτεθέντα, από τη γενική και αδιάστικτη διατύπωση των οικείων διατάξεων της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ερμηνευόμενη υπό το φως του Συντάγματος, εφόσον συντρέχει σοβαρός λόγος, όπως εν προκειμένω,

δηλαδή η προστασία υπέρτερης αξίας εννόμων αγαθών και στον βαθμό που διασφαλίζονται οι οικείες συνταγματικές και νομοθετικές εγγυήσεις λήψης δικαστικών αποφάσεων (πρβλ. Διάταξη του Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 10.4.2020, σκ. 12, απόφ. του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Γερμανίας, της 7.4.2020, 1 BvR 755/20). Ειδικότερα, προβλέφθηκε, ενόψει της προϊούσας τεχνολογικής εξέλιξης και της προσαρμογής των διαδικαστικών ενεργειών στα νέα τεχνολογικά δεδομένα (πρβλ. μεταξύ άλλων τις παρ. 2α και 4 του άρθρου 52 του π.δ/τος 1225/1981, όπως αυτές προστέθηκαν και τροποποιήθηκαν με τις παρ. 2 και 3, αντίστοιχα, του άρθρου 74 του ν. 4055/2012, Α' 51, και το κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθέν π.δ. 95/2014 «Ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων, ηλεκτρονική χορήγηση σχετικών πιστοποιητικών και λοιπών εγγράφων στο Ελεγκτικό Συνέδριο», Α' 162), η δυνατότητα διενέργειας τηλεδιάσκεψης με τη χρήση διαθέσιμης προς τούτο ηλεκτρονικής υπηρεσίας, που συνιστά συμβατό με το άρθρο 80 του π.δ/τος 1225/1981 μηχανισμό εξ αποστάσεως λήψης απόφασης, ο οποίος έχει ήδη, άλλωστε και ρητώς προβλεφθεί ως εναλλακτικό μέσο εξ αποστάσεως διεξαγωγής σχετικών διαδικαστικών ενεργειών (βλ. άρθρο 393 του ΚΠολΔ, 143 παρ. 4 και 233 ΚΠοινΔ, όπως ισχύουν, και εγχειρίδιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «Videoconferencing as a part of European e-Justice», έτους 2009). Αντίθετη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία για το έγκυρο της διάσκεψης ως διαδικαστικής πράξης, κατ' άρθρο 80 του π.δ/τος 1225/1981, επιβάλλεται η φυσική παρουσία των μελών του Δικαστηρίου, θα αντέβαινε στο ίδιο το γράμμα της οικείας διάταξης, στον βαθμό που θα εξαρτούσε το κύρος της διαδικαστικής πράξης από όρο μη προβλεπόμενο και θα προσέθετε κατά τρόπο μη επιτρεπτό, ενόψει των αρχών της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας των οικείων δικονομικών ρυθμίσεων, ως διαδικαστικών εγγυήσεων του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 2.2.2016, Παπαϊωάννου κατά Ελλάδος, παρ. 45-46, της 13.1.2011, Ευαγγέλου κατά Ελλάδας, σκ. 22-23, της 15.12.2011, Poïrot κατά Γαλλίας, παρ. 42 επ., της 1.2.2007, Paljic κατά Γερμανίας, σκ. 43), προϋποθέσεις εγκυρότητας της οικείας διαδικαστικής ενέργειας, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 46 του π.δ/τος 1225/1981. Και τούτο, δοθέντος ότι η ίδια η ρύθμιση, ούτε καθορίζει τον ακριβή τρόπο συμμετοχής των μελών της σύνθεσης κατά τη λήψη απόφασης, με συνέπεια να μην καθιστά τη φυσική παρουσία των μελών της σύνθεσης ουσιώδη τύπο της διαδικασίας, κατ' άρθρο 115 περ. β του ίδιου π.δ/τος, ούτε προβλέπει ως δικονομική έννομη συνέπεια την ακυρότητα της διαδικαστικής πράξης σε περίπτωση εξ αποστάσεως λήψης της απόφασης, σε κάθε δε

περίπτωση η διεξαγωγή τηλεδιάσκεψης ουδεμία δικονομική βλάβη προκαλεί στους διαδίκους. Εξ άλλου, ούτε από τις διατάξεις του άρθρου 192 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999, Α' 97, και αναλόγως εφαρμοζομένου κατ' άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως ισχύει), που προβλέπει κατά τρόπο περιοριστικό τους λόγους ανυποστάτου των δικαστικών αποφάσεων, δύναται έστω και εμμέσως να συναχθεί ότι η εξ αποστάσεως λήψη απόφασης, όπως στην περίπτωση τηλεδιάσκεψης, καθιστά την εκδιδόμενη απόφαση ανυπόστατη. Τέλος, μία τέτοια συσταλτική ερμηνεία θα παρακώλυε ουσιωδώς την απονομή της δικαιοσύνης, σε περίπτωση συνδρομής σοβαρού λόγου που κωλύει τα μέλη του Δικαστηρίου από τη φυσική παρουσία τους στον προκαθορισμένο χώρο διάσκεψης, αναιρώντας τον σκοπό και την πρακτική αποτελεσματικότητα της απορρέουσας από τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ αρχής της δίκαιης δίκης, υπό την ειδικότερη έκφανση της αρχής της εύλογης διάρκειας αυτής, διαταράσσοντας τη δίκαιη ισορροπία σε βάρος του δικαιώματος των διαδίκων για την ταχεία και αποτελεσματική δικαστική τους προστασία (βλ. σχετικώς ΕΛΣ Πρακτ. Ολ. 8ης Γεν. Συν/σης 29.4.2020, πρβλ. συναφώς αποφ. ΕΔΔΑ της 2.11.2010, Sakhnovski κατά Ρωσίας, της 5.10.2006, Marcello Viola κατά Ιταλίας επί συμβατότητας της βιντεοδιάσκεψης με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ στο πλαίσιο συμμετοχής σε ποινικές διαδικασίες, με προδήλως μείζονος σημασίας διακύβευμα, εφόσον ο μηχανισμός αυτός συμβάλλει στην επιτάχυνση της διαδικασίας και υπό τον όρο διασφάλισης των δικαιωμάτων των διαδίκων και της εμπιστευτικότητας).

β. Κατόπιν αυτών, το Δικαστήριο, ενόψει των οριζομένων στην ως άνω ΚΥΑ Δ1α/ΓΠ.οικ.26804/25.4.2020, συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη και, αφού έλαβε υπ' όψιν α) τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων και δη των κινδύνων από την εμφάνιση του COVID-19 και των αρνητικών συνεπειών διάδοσής του, οι οποίες έχουν καταγραφεί σε πληθώρα πρόσφατων νομοθετημάτων για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης [βλ. ιδίως ν. 4682/2020 για την κύρωση των διαδοχικώς εκδοθεισών ΠΝΠ, προς αντιμετώπιση των εκτάκτων συνθηκών λόγω της πανδημίας, αλλά και ανακοινώσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (βλ. την επίσημη ιστοσελίδα του Π.Ο.Υ. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>) και του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (βλ. την επίσημη ιστοσελίδα του Ε.Ο.Δ.Υ. <https://eody.gov.gr/neos-koronaios-covid-19>)], β) τη φύση της υπό κρίση υπόθεσης και την ανάγκη διεκπεραίωσής της προς διασφάλιση του δικαιώματος του

εκκαλούντος σε δίκη εντός εύλογης διάρκειας, ομοφώνως αποφάνθηκε ότι συντρέχει σοβαρός λόγος για την εξ αποστάσεως λήψη απόφασης με χρήση υπηρεσιακών τεχνολογικών μέσων και, ειδικότερα, με χρήση της υπηρεσίας τηλεδιάσκεψης e:Presence.gov.gr, κατά τα αναφερόμενα στην αρχή της παρούσας [βλ. το άρθρο 3 της ΚΥΑ 429/2020 Β΄ 850/13.3.2020, όπου προβλέπονται, μεταξύ άλλων, οι δικλίδες διασφάλισης των οικείων διαδικαστικών και ουσιαστικών εγγυήσεων, ιδίως δε του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/EΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων), όπως κάθε φορά ισχύει, καθώς και του ν. 4624/2019, Α΄ 137 «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 ... και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις»].

II. Με την υπό κρίση αγωγή, η ενάγουσα, συνταξιούχος δικαστικός λειτουργός (Πρόεδρος Εφετών επί τιμή), ζητεί, κατ' εκτίμηση του οικείου δικογράφου, να υποχρεωθούν το Ελληνικό Δημόσιο και ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης να της καταβάλουν, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, το ποσό των 6.000 ευρώ και να αναγνωριστεί η υποχρέωση των εναγομένων να της καταβάλουν, επίσης νομιμοτόκως, το ποσό των 32.211,45 ευρώ, ήτοι συνολικά 38.211,45 ευρώ. Από το ως άνω συνολικώς διεκδικούμενο ποσό, ζητεί α) το ποσό των 35.211,45 ευρώ ως αποζημίωση, κατά το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, άλλως ως διαφορές συντάξεων, το οποίο σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, αντιστοιχεί στη διαφορά των ποσών συντάξεων που έλαβε κατά το χρονικό διάστημα από 1.1.2016 έως 30.6.2018 και των ποσών που θα ελάμβανε, εάν δεν εφαρμόζονταν επί των συντάξεων των δικαστικών λειτουργών οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 και του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, οι οποίες, όπως προβάλλεται, έρχονται σε αντίθεση με κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος και δη προς τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 4, 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος και τις συνταγματικές αρχές που απορρέουν από τα άρθρα αυτά, δηλαδή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αναλογικότητας, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, καθώς και της

ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, και β) το ποσό των 3.000 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

III. Α. Σύμφωνα με το άρθρο 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος, οι διαφορές που αναφέρονται από την απονομή συντάξεων δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικό δικαίωμα και των εξομοιούμενων προς αυτούς κατηγοριών - στις οποίες συγκαταλέγονται και οι εγειρόμενες διαφορές στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης του Δημοσίου από τη θέσπιση και εφαρμογή συνταξιοδοτικών διατάξεων, εντός του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος, που φέρονται ως αντιβαίνουσες σε υπέρτερης τυπικής ισχύος ρυθμίσεις - ανήκει στην ειδική αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αποκλείεται δε η κρίση άλλων δικαστηρίων επί των εν λόγω θεμάτων, ευθέως ή παρεμπιπτόντως (βλ. ΑΕΔ 1/2004, 4, 3/2002, 4/2001, Ε.Σ. Ολ. 484/2018, ΣτΕ Ολ. 2066/1999, 303/1998, ΣτΕ 1827/2010, 516/2004).

Β. Τα ανωτέρω ισχύουν με την επιφύλαξη της ειδικότερης δικαιοδοσίας του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος και των διατάξεων του οργανικού του Συντάγματος ν. 3038/2002 (Α' 180), επί ζητημάτων που αφορούν ειδικώς στους δικαστικούς λειτουργούς και δύνανται ταυτόχρονα να επηρεάσουν τη συνταξιοδοτική κατάσταση ευρύτερου κύκλου των προσώπων αυτών (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 187/2018, 8, 89/2013, 109/2012, 61, 62/2011, 11/2010 και 165/2008, Ε.Σ. Ολ. 327/2018, 1520, 1521/2016, 4708, 4709/2015). Κατά την έννοια της ανωτέρω συνταγματικής διάταξης, ερμηνευόμενης σε συνδυασμό με τις θεμελιώδεις διατάξεις των άρθρων 8, 26, 93, 94, 95, 98 και 100 του Συντάγματος, το Ειδικό Δικαστήριο επιλύει το νομικό ζήτημα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία του μία φορά, με την πρώτη απόφασή του, και στη συνέχεια παραπέμπει τις άλλες σχετικές υποθέσεις, στις οποίες ανακύπτει το ίδιο ζήτημα, για περαιτέρω εκδίκαση στο αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο υποχρεούται σε κρίση τους, σύμφωνα με τη δοθείσα από το Ειδικό Δικαστήριο λύση. Με βάση τα ανωτέρω, όταν, μετά την έναρξη ισχύος του ν. 3038/2002, περί συγκρότησης του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, εισαχθεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο διαφορά σχετική με συντάξεις δικαστικών λειτουργών, στην οποία τίθεται νομικό ζήτημα που μπορεί να επηρεάσει τη συνταξιοδοτική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων, το Ελεγκτικό Συνέδριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να παραπέμψει τη διαφορά αυτή στο ως άνω Ειδικό Δικαστήριο. Η υποχρέωση αυτή, όμως, ατονεί όταν το τιθέμενο νομικό ζήτημα έχει ήδη επιλυθεί με προηγούμενη απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου, δεδομένου ότι,

κατά τον απορρέοντα από το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος κανόνα, ότι δηλαδή το εν λόγω Δικαστήριο μια φορά μόνο επιλύει το τεθέν σ' αυτό νομικό ζήτημα, δεν συντρέχει πλέον λόγος παραπομπής της υπόθεσης σ' αυτό, για την εν συνεχεία εκ νέου παραπομπή της στο Ελεγκτικό Συνέδριο και την κατ' ουσία εκδίκασή της. Στην περίπτωση αυτή, το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως αρμόδιο Δικαστήριο, προβαίνει το ίδιο στην περαιτέρω εκδίκαση της υπόθεσης, βάσει, όμως, της νομικής λύσης που έχει ήδη δοθεί από το Ειδικό Δικαστήριο στο κριθέν ίδιο νομικό ζήτημα που εκκρεμεί ενώπιόν του (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 84/2014, Ε.Σ. Ολ. 1659/2011, 4327/2014, II Τμ. 682/2018, 5069/2015).

Γ. Ενόψει αυτών, η κρινόμενη αγωγή, που εισάγεται ύστερα από ένδικο βοήθημα που κατατέθηκε μετά την έναρξη ισχύος του ν. 3038/2002, δεν πρέπει να παραπεμφθεί στο Ειδικό Δικαστήριο, αφού το κρινόμενο για επίλυση νομικό ζήτημα έχει ήδη επιλυθεί από αυτό (αποφ. 1 έως 4/2018, βλ. κατωτέρω σκέψη VII). Συνεπώς, το παρόν Τμήμα οφείλει να κρατήσει την υπόθεση και να προβεί στην περαιτέρω εκδίκασή της.

IV. Α. Ο συνταγματικός νομοθέτης έχει επιφυλάξει διαχρονικώς ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς για τους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς (άμεσα και έμμεσα όργανα του Κράτους), που συνδέονται με ειδική νομική σχέση με το Κράτος (βλ. μεταξύ άλλων τη νομοθετική πράξη ΧΝΒ' του 1861, άρθρα 94, 114 και 49 εδ. γ' του Συντάγματος του 1927, άρθρα 61, 87 επ., 98 εδ. δ' και 101 του Συντάγματος του 1952). Ειδικότερα, το Σύνταγμα του 1975, όπως ισχύει και μετά τις ύστερες αναθεωρήσεις του, περιλαμβάνει διατάξεις από τις οποίες απορρέει, μεταξύ άλλων, η ιδιαίτερη θέση των δικαστικών λειτουργών (άρθρα 87 και επ.), των βουλευτών (άρθρα 59 και επ.), των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας (άρθρα 45, 23 παρ. 2 και 29 παρ. 3), των πανεπιστημιακών (άρθρο 16), των ιατρών που υπηρετούν σε κρατικούς φορείς για την προστασία της υγείας των πολιτών (άρθρο 21 παρ. 3), των δημόσιων υπαλλήλων (άρθρα 103 και 104), ενώ περιέχει και ειδικές διαδικαστικές ρυθμίσεις για την προπαρασκευή και τη νομοπαραγωγική διαδικασία επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων (άρθρα 73 παρ. 2 και 3), την απονομή των συντάξεων (άρθρο 80), αλλά και την ειδική αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των διαφορών από την απονομή σύνταξης (άρθρο 98 παρ. 1 περ. στ'), όπως προεκτέθηκε (βλ. σκέψη IIIΑ). Από το σύνολο δε των ρυθμίσεων αυτών συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό υπηρεσιακό και

συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. Ε.Σ. Ολ. 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, Π Τμ. 1176/2018, πρβλ ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013).

Β. Στο πλαίσιο της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις θεσμικής εγγύησης του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού καθεστώτος, η έννοια της «σύνταξης» στις συνταγματικές αυτές ρυθμίσεις είναι νομικώς προκαθορισμένη από τις διατάξεις των προϊσχυόντων Συνταγμάτων και, ιδίως των νομοθετημάτων που είχαν εκδοθεί σε εκτέλεσή τους (πρβλ. ΑΕΔ 1/2004, 4/2001, 5/1999). Όπως δε συνάγεται από το σύνολο των ισχυουσών κατά τη θέσπιση του Συντάγματος του 1975 συνταξιοδοτικών διατάξεων (βλ. μεταξύ άλλων τις διατάξεις του α.ν. 1854/1951 της 23/23 Ιουνίου 1951 «Περί απονομής των Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων», Α' 182, του ν. 3163/1955 «περί συνταξιοδοτήσεως του προσωπικού του Ι.Κ.Α.» Α' 71), ως «σύνταξη» προεχόντως νοείται η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται στους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία, για τη δε απονομή της εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες, προσαρμοσμένοι στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που τους συνδέει με την υπηρεσία. Το ύψος αυτής πρέπει να τελεί σε εύλογη αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, αναλόγως των ιδιαίτερων υπηρεσιακών συνθηκών εκάστης κατηγορίας, εξασφαλίζοντας γι' αυτούς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης [βλ. σχετικώς τη νομοθετική αποτύπωση της αρχής αυτής στα άρθρα 10 και 41 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, στα άρθρα 9 και 34 των διαδοχικώς ισχυσάντων Συνταξιοδοτικών Κωδίκων του α.ν. 1854/1951, του π.δ/τος 1041/1979, του π.δ/τος 166/2000, Α' 153, και του π.δ/τος 169/2007, Α' 210, που ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 1-4/2018, Ε.Σ. Ολ. 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, Ε.Σ. Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, και συγκριτικά αποφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 27.9.2005, 2 BvR 1387/02, της 5.5.2005, 2BVL 17/09, άρθρο L1 του Γαλλικού Συνταξιοδοτικού Κώδικα (Loi 64-1339 1964-12-29) και αποφ. Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 28.5.2010, No 2010-QPC, Γαλλ. Συμβουλίου της Επικρατείας της 18.7.2006, No 274664].

Γ. Περαιτέρω, το σύστημα ασφάλισης της κατηγορίας αυτής συνταξιούχων, όσων έλκουν κατά νόμο από αυτούς δικαίωμα σύνταξης και των εξομοιούμενων προς

αυτήν κατηγοριών, παρά τις όποιες δευτερεύουσες εξαιρέσεις και αποκλίσεις, όπως διαχρονικώς οργανώθηκε από τον νομοθέτη σε εκτέλεση των σχετικών συνταγματικών ρυθμίσεων, προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης. Τα συστήματα αυτά αφορούν σε ιδιαίτερες κατηγορίες εργαζομένων, όπως οι ανωτέρω, στο πλαίσιο δε της λειτουργίας των συστημάτων αυτών, η συνταξιοδοτική παροχή καταβάλλεται λόγω της ειδικής σχέσης των δικαιούχων με τον εργοδότη, αποτελώντας όρο της απασχόλησής τους, όπως και στην περίπτωση του κατοχυρωθέντος με το Σύνταγμα θεσμού, ενώ, όπως προεκτέθηκε, για την απονομή της και τον καθορισμό του ύψους της, εφαρμόζονται κανόνες συνδεδεμένοι με την ιδιοτυπία της σχέσης δημοσίου δικαίου που συνδέει τον δημόσιο λειτουργό, υπάλληλο και στρατιωτικό με την Υπηρεσία (βλ. Ε.Σ. Ολ. 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, Πρακτ. Ολ. 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, αποφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»).

Δ. Εξάλλου, το δημοσίου δικαίου δικαίωμα σε σύνταξη υπό την προεκτεθείσα έννοια, που εκπορεύεται από την κατά τα ανωτέρω συνταγματική θεσμική εγγύηση, με την οποία περιβάλλονται οι κατηγορίες αυτές συνταξιούχων, εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, που καταλαμβάνει και τις συνταξιοδοτικές απαιτήσεις (βλ. Ε.Σ. Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2017), ενώ απολαμβάνει και της συρρέουσας προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ως στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης των κατηγοριών αυτών πολιτών με το Κράτος (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 6.7.2005, Stec κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 6.11.2008 Κοκκίνης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 4.12.2008 Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας, σκ. 27, της 22.10.2009 Αποστολάκης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 19.6.2012 Khoniakina κατά Γεωργίας, σκ. 69 επ., της 26.6.2012 Κωσταδήμας κατά Ελλάδας, σκ. 29, Ε.Σ. Ολ. 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010, 2274/1997). Οι καταβαλλόμενες στο πλαίσιο του συστήματος αυτού συνταξιοδοτικές παροχές σαφώς διακρίνονται, ενόψει της ιστορικής και τελολογικής ερμηνείας των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων αλλά και της ανάγκης πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων και θεσμών, από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος

ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε, στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού, ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά το από 6.4.2001 ψήφισμα της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής, Α΄ 84), η οποία συνίσταται στην, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.), που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015). Τούτο δε, ακόμη και όταν από τις παροχές αυτές δύναται να επωφελούνται και οι δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι και στρατιωτικοί (βλ. ΣτΕ 226/2012) ή όταν πρόκειται για κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χαρακτηρίζονται σε επίπεδο νόμου ως «συντάξεις», υπό την έννοια της περιοδικώς καταβαλλόμενης παροχής, καθόσον αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, όπως οι κατά τις ανωτέρω ρυθμίσεις συντάξεις των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών που χορηγούνται στο πλαίσιο της ειδικής σχέσης που τους συνδέει με το Κράτος, αλλά τον χαρακτήρα ασφαλιστικής παροχής μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (βλ. ΑΕΔ 2/2004. Ε.Σ. Ολ. 137/2019, 244/2017).

Ε. Στο ίδιο πλαίσιο, το κόστος της σύνταξης βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα, άρθρο 1 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α΄ 505, άρθρο 1 του α.ν. 1854/1951, άρθρο 1 του π.δ/τος 1041/1979, Α΄ 292, άρθρο 1 του π.δ/τος 166/2000 και άρθρο 1 του π.δ/τος 169/2007 και βλ. ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. μεταξύ άλλων τον ανωτέρω ν. 3163/1955, Ε.Σ. Ολ. 1277/2018, 244/2017, 1510/1996). Ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και δη το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. Ε.Σ. Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά.). Η καταβολή δε της σύνταξης τελεί πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους και δη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για συντάξεις που καταβάλλονται σε συνδεδεμένους με αυτό με υπηρεσιακή σχέση, ενόψει του ότι συνιστά απόρροια της ειδικής λειτουργικής σχέσης του δικαιούχου με αυτό ως εργοδότη, χωρίς να συνδέεται με τον σχηματισμό διακριτού ασφαλιστικού κεφαλαίου από τις εισφορές των εν ενεργεία

δημόσιων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Τούτο δε, ακόμη και όταν αυτές επιβάλλονται ως όρος για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικής προσδοκίας, στο πλαίσιο αυτοχρηματοδότησης του συστήματος, ενόψει των αρχών της εν ευρεία εννοία ανταποδοτικότητας και της επαγγελματικής διαγενεακής αλληλεγγύης (βλ. άρθρα 6 του 1902/1990, Α' 138, και 20 παρ. 2 του ν. 2084/1992 Α' 165, Ε.Σ. Ολ. 244/2017, 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004). Ο νομοθέτης έχει, κατ' αρχήν, την ευχέρεια να οργανώνει το σύστημα συνταξιοδότησης της κατηγορίας αυτής, ως προς τον τρόπο λειτουργίας του φορέα συνταξιοδότησης και των χρηματοδοτικών του μέσων (κρατικός προϋπολογισμός, σύσταση αποθεματικών κεφαλαίων ή ειδικών λογαριασμών για τη χρηματοδότηση των συντάξεων), σεβόμενος, όμως, τα βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού όπως αποτυπώθηκαν στο Σύνταγμα, χωρίς να αλλοιώνει την ιδιαίτερη εγγυητική θέση του Δημοσίου, ως εργοδότη, στο ειδικό αυτό συνταξιοδοτικό σύστημα και χωρίς να αναιρεί την πρακτική αποτελεσματικότητα των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων (βλ. Ε.Σ. Ολ. 244/2017, Πρακτ. Ολ. 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015).

V. Α. Από τις διατάξεις του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., περί αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου, που έχουν ως συνταγματικό τους θεμέλιο την κατά το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη (βλ. ΣτΕ Ολ. 1501/2014, ΣτΕ 48/2016, 980/2002), συνάγεται ότι, για να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση λόγω πράξης ή παράλειψης των οργάνων του κατά την άσκηση της ανατεθειμένης σ' αυτά δημόσιας εξουσίας, απαιτείται, μεταξύ άλλων, η πράξη ή παράλειψη να είναι παράνομη. Εκ του ότι δε ο νομοθέτης, είτε με νόμο είτε με διοικητική κανονιστική πράξη που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση νόμου, καθορίζει γενικότερα τους όρους του αδίκου, παρέπεται ότι δεν μπορεί να προκύψει, έστω και αν προκαλείται ζημία σε τρίτο, ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 105 του Εισ.Ν.Α.Κ., από την εκ μέρους της πολιτείας νομοθέτηση με τα αρμόδια αυτής όργανα ή από την παράλειψη των οργάνων αυτών να νομοθετήσουν, εκτός αν από τη νομοθέτηση ή την παράλειψή της γεννάται αντίθεση προς κανόνες δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 73/2012, 26/2006, ΣτΕ Ολ. 479-481, 4741/2014, πρβλ. ΣτΕ 3901/2013, 2544/2013 7μ., 730/2010, 909/2007, 1038/2006 7μ.). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση του ζημιωθέντος γεννάται, μόνο αν οι επιζήμιες συνέπειες επέρχονται απευθείας από την επίμαχη διάταξη, πριν και ανεξάρτητα από οποιαδήποτε εφαρμογή της με πράξη της Διοίκησης. Στις λοιπές περιπτώσεις, κατά

τις οποίες οι επιζήμιες συνέπειες επέρχονται από την εφαρμογή του ανωτέρω κανόνα δικαίου, δηλαδή από την πράξη της Διοίκησης που τον εφαρμόζει στην ατομική περίπτωση, η ευθύνη έναντι του ζημιωθέντος προκύπτει, όχι από τον κανόνα δικαίου, αλλά από την τελευταία αυτή πράξη, που, όταν συνιστά πράξη οργάνου ν.π.δ.δ., στοιχειοθετεί και ευθύνη του τελευταίου προς αποζημίωση κατ' άρθρο 106 Εισ.Ν.Α.Κ. (βλ. ΣτΕ Ολ. 479-481/2018, 4741/2014, πρβλ. ΣτΕ 3901/2013, 450/2013 7μ., 2773/2010 7μ., 3093/2009, 1038/2006 7μ.). Περαιτέρω, για τη θεμελίωση της ευθύνης προς αποζημίωση απαιτείται, μεταξύ άλλων, να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράνομης πράξης ή παράλειψης ή υλικής ενέργειας και της επελθούσας ζημίας. Ο σύνδεσμος αυτός υφίσταται, όταν, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, η φερόμενη ως ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη ή υλική ενέργεια, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων και ενόψει των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης περίπτωσης, ήταν εξ αντικειμένου ικανή και πρόσφορη να επιφέρει το ζημιογόνο γεγονός (βλ. ΣτΕ Ολ. 479-481/2018, 4741/2014, πρβλ. ΣτΕ 4100/2012, 3124/2011). Ενόψει αυτών, γεννάται αποζημιωτική ευθύνη του Δημοσίου, κατ' άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., μεταξύ άλλων, και από τη θέσπιση συνταξιοδοτικής φύσης διατάξεων, με τις οποίες μεταβάλλεται το ύψος των συντάξεων, εφόσον οι διατάξεις αυτές αντιβαίνουν σε υπέρτερης τυπικής ισχύος ρυθμίσεις, έχουν ευρύτερες συνέπειες για τη συνταξιοδοτική κατάσταση των δικαιούχων και η εφαρμογή τους από τη Διοίκηση σε κάθε ατομική περίπτωση συνιστά άμεση συνέπεια της θέσπισής τους, με αποτέλεσμα η ενέργεια της Διοίκησης να συνιστά μεν αυτοτελή και αναγκαίο αιτιακό όρο του ζημιογόνου αποτελέσματος, χωρίς όμως να επιφέρει διακοπή του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της αντιβαίνουσας σε υπερνομοθετικής ισχύος ρυθμίσεις κανονιστικής διάταξης και της επελθούσας ζημίας, διατηρώντας κατά τούτο την αδικοπρακτική ευθύνη του Δημοσίου ακέραιη (βλ. ΣτΕ Ολ. 479-481/2018, 4741/2014).

Β. Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 926, 481, 482 και 483 του Αστικού Κώδικα, εφαρμοζομένων και στο πλαίσιο της κατά τα άρθρα 105 και 106 Εισ.Ν.Α.Κ. αδικοπρακτικής ευθύνης του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ., αν ευθύνονται περισσότεροι για αποζημίωση από αδικοπραξία, έναντι του δικαιούχου της αποζημίωσης ενέχονται όλοι εις ολόκληρον, ανεξαρτήτως του μέτρου συμμετοχής αυτών, αντιστοίχως δε ο δικαιούχος της αποζημίωσης δύναται να ζητήσει ολόκληρη την αποζημίωση από οποιονδήποτε των συνυπεύθυνων εις ολόκληρον, ανεξαρτήτως του βαθμού συμμετοχής εκάστου στην τέλεση της αδικοπραξίας.

Άλλωστε, επί οφειλής εις ολόκληρον, κατ' άρθρο 482 του Αστικού Κώδικα, ο δανειστής έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή κατά την προτίμησή του από οποιονδήποτε συνοφειλέτη ή και από τους δύο είτε ολικώς είτε μερικώς, σε περίπτωση δε κατά την οποία η αποζημίωση καταβληθεί πλήρως από έναν εκ των εις ολόκληρον υπόχρεων, σύμφωνα με το άρθρο 483 του Αστικού Κώδικα, η ενοχή εις ολόκληρον, όσον αφορά στη σχέση του δικαιούχου με τους συνευθυνομένους, αποσβέννυται και ο δικαιούχος δεν μπορεί πλέον να ζητήσει από άλλον υπόχρεο την εκ νέου καταβολή της αποζημίωσης (βλ. ΣτΕ Ολ. 169/2010, ΣτΕ 1029, 76/2018, 21/2015, 3055, 3056, 3196, 3343, 4739, 4740/2014, πρβλ. ΑΠ 630/2015, 1046/2011, 1379/2009, 150/2007).

VI. Α. Από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 8 παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (Α' 304), που ως διάταξη δικονομικού πλαισίου εφαρμόζεται σε όλες τις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες, ενόψει των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας, της ενότητας και συνοχής του δικονομικού συστήματος, ως βασικών πτυχών της αρχής της δίκαιης δίκης, κατά τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ (πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 2.6.2016 Παπαϊωάννου κατά Ελλάδος, σκ. 39, 46, ΣτΕ 674/2018), σε συνδυασμό και με τις ρυθμίσεις του άρθρου 72 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), αναλόγως εφαρμοζομένων και σε αγωγές που εκδικάζονται από το Ελεγκτικό Συνέδριο βάσει του άρθρου 123 του ίδιου ως άνω διατάγματος (όπως αντικ. από το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006, Α' 135), συνάγεται ότι, επί αγωγών συνταξιούχων υπαγόμενων στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, με αντικείμενο την ικανοποίηση απαιτήσεων που απορρέουν από τη συνταξιοδοτική τους σχέση, είτε ευθέως εκ του νόμου, είτε ένεκα αδικοπραξίας κατ' άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., παθητικώς νομιμοποιείται πάντοτε το Ελληνικό Δημόσιο. Και τούτο, διότι αυτό, μέσω του κρατικού προϋπολογισμού, συνιστά τον εκ του Συντάγματος εγγυητή του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των συντάξεων, ως συνέχειας των αποδοχών (βλ. σκέψη IV Ε), αλλά και τον κατ' αρχήν φορέα της συνταξιοδοτικής σχέσης (βλ. άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, κωδικοποιηθέντος με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 169/2007, Α' 210), με συνέπεια να καταλαμβάνεται και το Ελληνικό Δημόσιο από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης (εκτελεστικότητα, δεδικασμένο, υποχρέωση συμμόρφωσης), ανεξαρτήτως

του εάν βαρύνεται αποκλειστικώς αυτό με την πληρωμή του σχετικού ποσού ή εάν το οικείο οικονομικό βάρος έχει αναδεχθεί και άλλος φορέας (βλ. σκέψεις IV Α, Γ και Ε και πρβλ. Ε.Σ. Ολ. 1453/2006). Περαιτέρω, όταν αντικείμενο της αγωγής συνιστούν αποζημιωτικής φύσης απαιτήσεις των συνταξιούχων του Δημοσίου, κατ' άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., από τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή διατάξεων που φέρονται ως αντιβαίνουσες σε υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες δικαίου, στον βαθμό που οι διατάξεις αυτές επιφέρουν ευρύτερες συνταξιοδοτικές συνέπειες και η εφαρμογή τους από τη συνταξιοδοτική Διοίκηση συνιστά άμεση συνέπεια της θέσπισής τους, το Ελληνικό Δημόσιο νομιμοποιείται παθητικώς όχι μόνο λόγω της, κατά τα ανωτέρω, εκ του Συντάγματος θέσης του ως εγγυητή του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος, αλλά ως και εκ της ευθύνης που απορρέει από τη θεσμοθέτηση των διατάξεων αυτών (βλ. σκέψη V Α).

Β. Ειδικότερα, για αποζημιωτικής φύσης απαιτήσεις γεννηθείσες κατά το χρονικό διάστημα μέχρι τις 31.12.2016, κατά το οποίο οι συνταξιοδοτικές διατάξεις επί του κανονισμού και της πληρωμής των συντάξεων των υπαγομένων στο καθεστώς αυτό εφαρμόζονταν από την αρμόδια Γενική Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής, που εντασσόταν οργανικά στο Υπουργείο Οικονομικών (βλ. άρθρα 48, 49, 50, 51 και 52 του π.δ/τος 111/2014 «Οργανισμός Υπουργείου Οικονομικών», όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, Α' 178), η σχετική αποζημιωτική ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου απορρέει τόσο από την εγγυητική του θέση στο ειδικό αυτό συνταξιοδοτικό σύστημα, όσο και από τη θεσμοθέτηση των σχετικών διατάξεων, αλλά και από την εφαρμογή τους από τα όργανά του (πρβλ. ΣτΕ Ολ. 478-481/2018, 4741/2014). Η δυνατότητα δε του δικαιούχου να απαιτήσει δικαστικώς την ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων από το Ελληνικό Δημόσιο και η παθητική νομιμοποίηση του τελευταίου, στις δίκες που έχουν ως αντικείμενο αποζημιωτικές αξιώσεις γεννηθείσες μέχρι τις 31.12.2016, δεν αναιρείται από τη μεταφορά της αρμοδιότητας πληρωμής των συντάξεων από 1.1.2017 στον συσταθέντα με το άρθρο 51 του ν. 4387/2016 (Α' 85) «Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (εφεξής «ΕΦΚΑ»), μεταφορά που συντελέστηκε με την κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 100 παρ. 1 εδ. β του ν. 4387/2016 εκδοθείσα κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074), με την οποία ορίστηκε ότι από την ως άνω ημερομηνία (1.1.2017) καταβάλλονται από τον ΕΦΚΑ και αναδρομικά συντάξεων του Δημοσίου, έστω και αν ανατρέχουν σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής. Επίσης, η παθητική νομιμοποίηση του

Ελληνικού Δημοσίου, σε δίκες με αντικείμενο αποζημιωτικές αξιώσεις που γεννήθηκαν μέχρι τις 31.12.2016, δεν αναιρείται ούτε μετά τις 30.4.2018, οπότε και ολοκληρώθηκε - σύμφωνα με τα οριζόμενα στην κ.υ.α. 2915/783/17.1.2018 (Β' 55), που εκδόθηκε κατ' επίκληση των άρθρων 51, 53 παρ. 2, 100 παρ. 1 του ν. 4387/2016 και 395 του ν. 4512/2018 (Α' 5) - η μεταφορά αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον ΕΦΚΑ. Και τούτο, διότι, ενόψει του συνταγματικώς κατοχυρωμένου ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, της εκ του Συντάγματος εγγυητικής θέσης του Δημοσίου σ' αυτό, της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. σκέψεις IV Γ και Ε), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ δεν συνιστά οιονεί καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικώς ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018) ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικώς για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018). Αυτό, άλλωστε, συνάγεται και από τη σταδιακή μεταφορά των σχετικών συνταξιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Δημοσίου στον ΕΦΚΑ με ειδικές ρυθμίσεις, όλως διακριτές από το σύστημα της εκ του νόμου οιονεί καθολικής διαδοχής, που υιοθετήθηκε για τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, και χωρίς να προβλέπεται ρητώς καθ' οιονδήποτε τρόπο ότι ο ΕΦΚΑ υπεισέρχεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του Δημοσίου, που απορρέουν από την άσκηση των συνταξιοδοτικών του αρμοδιοτήτων (πρβλ. a contrario ΣτΕ 3436/2015, 4097/2015, 3298, 3297/2017, 1592/2010). Δοθέντος δε, ότι στις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και των ως άνω κ.υ.α. δεν ορίζεται κατά τρόπο ρητό, σαφή και προβλέψιμο (πρβλ. Ε.Σ. Ολ. 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2649, 1738/2017, πρβλ. ΑΕΔ 14/2013, ΣτΕ 2034/2011 Ολ., 4731/2014, 640/2015 κ.ά., ΔΕΕ απόφ. της 18.11.2008, C- 158/07, Jacqueline Förster κατά Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep, σκ. 67, βλ. και τον ν. 4048/2012 «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης», Α' 34, στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. η', όπου μεταξύ των αρχών καλής νομοθέτησης περιλαμβάνεται

και η ασφάλεια δικαίου), ότι το Ελληνικό Δημόσιο παύει να ευθύνεται για την ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων και ότι αποκλειστικώς υπόχρεος προς ικανοποίηση αυτών φορέας καθίσταται πλέον ο ΕΦΚΑ, συνάγεται, τόσο υπό των φως των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ περί πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όσο και των άρθρων 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ για τη προστασία της περιουσίας, όπως των συνταξιοδοτικής φύσης αξιώσεων (βλ. σκέψη IV Δ), ότι το Ελληνικό Δημόσιο παραμένει υπόχρεο προς ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων, που γεννήθηκαν μέχρι τις 31.12.2016. Σε κάθε δε περίπτωση, με τη μεταφορά της αρμοδιότητας πληρωμής των συντάξεων στον ΕΦΚΑ, από 1.1.2017, θεσπίζεται και δική του αυτοτελής και πρόσθετη υποχρέωση καταβολής των σχετικών ποσών στους δικαιούχους, ήτοι των αποζημιωτικής φύσης αξιώσεών τους που έχουν γεννηθεί μέχρι τις 31.12.2016, χωρίς να αποσβέννεται η αρχική υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου (πρβλ. άρθρο 477 του Αστικού Κώδικα περί της σωρευτικής αναδοχής χρέους, ελλείπει αντίθετης, ρητής και σαφούς ρύθμισης, βλ. ΑΠ 60/2017, 984/2006, 557/1999), με συνέπεια να ιδρύεται, για τις αξιώσεις του διαστήματος αυτού, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ παθητική εις ολόκληρον ενοχή, κατά τα άρθρα 481 επ. ΑΚ. Στο πλαίσιο αυτό, ο δικαιούχος δύναται να εναγάγει οποιονδήποτε των υπόχρεων - συνοφειλετών ή όλους μαζί ή συγχρόνως ή διαδοχικώς για το σύνολο ή για μέρος της παροχής (βλ. σκέψη VB και ΑΠ Ολ. 1770/2014, 176/1976), μεταξύ δε αυτών γεννάται δικονομικώς σχέση απλής ομοδικίας, κατ' άρθρο 115 παρ. 2 του ΚΔΔ, αναλόγως εφαρμοζομένου κατ' άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981 (πρβλ. ΑΠ 245/2006, 1370/2005, ΣτΕ 1592/2010).

Γ. Εξάλλου, για τις σχετικές αποζημιωτικές απαιτήσεις που γεννώνται από την εφαρμογή των οικείων συνταξιοδοτικών διατάξεων για το διάστημα από 1.1.2017 και εντεύθεν, κατά το οποίο η αρμοδιότητα πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου έχει μεταφερθεί στον ΕΦΚΑ, αλλά και για αντίστοιχες απαιτήσεις που γεννώνται κατά το διάστημα από 1.5.2018 και εφεξής, κατά το οποίο είχε ολοκληρωθεί η μεταφορά των αρμοδιοτήτων των συντάξεων του Δημοσίου τομέα στον ΕΦΚΑ, το Ελληνικό Δημόσιο εξακολουθεί να ευθύνεται για την ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων και να νομιμοποιείται παθητικώς στις σχετικές δίκες. Και τούτο, τόσο λόγω της κατά τα ανωτέρω εγγυητικής του θέσης στο εν λόγω ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς, που το καθιστά άνευ ετέρου διάδικο στις σχετικές δίκες, όσο και λόγω της αυτοτελούς αποζημιωτικής του ευθύνης που απορρέει από την

θέσπιση διατάξεων, επί των οποίων προβάλλεται αντίθεση σε διατάξεις υπέρτερης τυπικής ισχύος. Η ευθύνη του δε αυτή και η αυτοτελής παθητική του νομιμοποίηση δεν αναιρούνται από την παράλληλη και εις ολόκληρον ευθύνη του ΕΦΚΑ, για την ικανοποίηση των απαιτήσεων που γεννώνται από 1.1.2017, τόσο ως φορέα που έχει παγίως αναδεχθεί το βάρος πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου, κατά τα οριζόμενα στη σχετική κ.υ.α., όπως εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, όσο και ένεκα της εφαρμογής των διατάξεων αυτών κατά το διάστημα αυτό από όργανά του, κατά τα άρθρα 105 και 106 Εισ.Ν.Α.Κ., σε συνδυασμό με το άρθρο 926 του Αστικού Κώδικα (βλ. σκέψη V και ΣτΕ Ολ. 479-481/2018, 4741/2014), ο οποίος δυνητικώς ομοδικεί και για τις αξιώσεις του χρονικού αυτού διαστήματος με το Ελληνικό Δημόσιο, κατ' άρθρο 115 παρ. 2 του ΚΔΔ, έχοντας κοινή με αυτό υποχρέωση προς ικανοποίηση των σχετικών απαιτήσεων.

Δ. Αντίθετη εκδοχή περί διαδοχής του Δημοσίου από τον ΕΦΚΑ και περί αποκλειστικής παθητικής νομιμοποίησης του τελευταίου στις σχετικές δίκες, τόσο για το χρονικό διάστημα μέχρι 31.12.2016, όσο και από 1.1.2017 ή από 1.5.2018 και εντεύθεν, πέραν του ότι θα αντέβαιναν στη συνταγματικώς κατοχυρωμένη ειδική θέση του Δημοσίου στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, που του προσδίδει και την άνευ ετέρου δικονομική θέση του παθητικώς νομιμοποιούμενου στις σχετικές δίκες, δεν θα εύρισκαν έρεισμα ούτε στις σχετικές οργανικές περί ΕΦΚΑ διατάξεις (άρθρα 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016) αλλά ούτε και στις διατάξεις των ως άνω κ.υ.α. για τη μεταφορά των σχετικών συνταξιοδοτικών αρμοδιοτήτων στον ΕΦΚΑ. Επίσης, κάτι τέτοιο θα αντέβαινε στις συνταγματικώς κατοχυρωμένες και διατρέχουσες την ΕΣΔΑ αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας, σε σχέση με την ταυτότητα του πραγματικού οφειλέτη και υπόχρεου προς ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων, καθιστώντας αυτήν επισφαλή, χωρίς να έχει παρασχεθεί η δέουσα ενημέρωση στους δικαιούχους για την αποκλειστική επιδίωξη των αξιώσεών τους από τον ΕΦΚΑ (βλ. κατ' αναλογία απόφ. ΕΔΔΑ της 29.1.2013 Ζολώτας κατά Ελλάδος, σκ. 52-55), ενόψει και των ουσιαστικών και διαδικαστικών εγγυήσεων, με τις οποίες απαιτείται, τόσο κατά το άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος, όσο και κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, να περιβάλλεται το δικαίωμα στην περιουσία, για την αποτελεσματική δικαστική του προστασία (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 13.9.2011, Ζαφρανάς κατά Ελλάδος, σκ. 36, της 5.2.2009 Βοντάς κατά Ελλάδος, σκ. 35, της 31.5.2007 Bistronic κατά Κροατίας, σκ. 33, της 27.3.2007

Αποστολίδης και λοιποί κατά Τουρκίας, σκ. 70, της 21.5.2002 Jokela κατά Φινλανδίας, σκ. 45). Στον βαθμό, μάλιστα, που οι διατάξεις περί πληρωμής των συντάξεων από τον ΕΦΚΑ εντάσσονται στο πλαίσιο μίας διαρθρωτικής μεταβολής που επέφερε ο νομοθέτης στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, οι νέες αυτές ρυθμίσεις σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν αιτία για να τεθούν εν αμφιβόλω οι σχετικές αξιώσεις τους και έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, ως κατ' αρχήν συνταξιοδοτικού τους φορέα βάσει του άρθρου 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα και εκ του Συντάγματος εγγυητή του ειδικού τους συνταξιοδοτικού καθεστώτος. Τούτο δε, ενόψει και της σχετικής γνωμοδότησης του Δικαστηρίου τούτου περί της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του ν. 4387/2016 ως προς την ένταξη των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών στον ΕΦΚΑ (βλ. Ε.Σ. Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016), η οποία θεμελιώνει, άνευ ετέρου, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων, τόσο για αποκλειστική, όσο και για σωρευτική εναγωγή και του Ελληνικού Δημοσίου, τόσο επί ευθειών εκ του νόμου, όσο και επί αποζημιωτικής φύσης αξιώσεων (πρβλ. Ε.Σ. Ολ. 244/2017 και, κατ' αναλογία, Ε.Σ. Ολ. 2142, 750, 748, 287/2017).

Ε. Σε κάθε δε περίπτωση, το ως άνω ζήτημα της συνταγματικότητας ή μη των διατάξεων του ν. 4387/2016 (βλ. Ε.Σ. Ολ. 1388, 1277/2018, 244/2017, Ολ. Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, αποφ. Ειδ.Δικ. άρθρου 88 του Συντάγματος 1/2018), δεν αποτελεί ουσιαστικό αντικείμενο της επίδικης υπόθεσης, ούτε δύναται να επιλυθεί στο στάδιο εξέτασης της διαδικαστικής προϋπόθεσης της παθητικής νομιμοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ στην παρούσα δίκη (πρβλ. Ειδ. Δικ. 1-4/2018). Τούτο ενόψει και του δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κατά τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (βλ. Ε.Σ. Ολ. 484/2018, 244/2017, αποφ. ΕΔΔΑ της 19.3.1997 «Hornsby κατά Ελλάδος», της 14.12.1999 «Αντωνακόπουλος και Βορτσελά κατά Ελλάδος», της 25.3.1999 «Ιατρίδης κατά Ελλάδος», της 8.4.2004 «Assanidze κατά Γεωργίας», της 11.12.2003 «Καραχάλιος κατά Ελλάδος», της 22.12.2005 «Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας κατά Ελλάδος», της 10.5.2007 «Πανταλέων κατά Ελλάδος», της 21.6.2007 «Γεωργούλης κλπ. κατά Ελλάδος», της 28.10.2010 «Βλαστός κατά Ελλάδος»), που επιβάλλει τη διασφάλιση της εκτελεστότητας και της συμμόρφωσης προς τη δικαστική απόφαση, έναντι οποιουδήποτε φορέα είναι αρμόδιος για την ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων.

ΣΤ. Στην υπό κρίση υπόθεση, οι αξιώσεις της ενάγουσας, κατ' εκτίμηση του περιεχομένου της υπό κρίση αγωγής, ερείδονται επί των άρθρων 105 και 106 του Εισ.Ν.Α.Κ. και αφορούν σε ποσά συντάξεων, που αυτή απώλεσε για το διάστημα από 1.1.2016 έως 30.6.2018, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4111/2013 και του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, διατάξεις που, κατά τους ισχυρισμούς της, αντιβαίνουν σε κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος και δη προς τις διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος περί του ειδικού μισθολογικού και συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δικαστικών λειτουργών, οι οποίες έχουν, ως εκ του περιεχομένου τους, ευρύτερες συνέπειες για την συνταξιοδοτική της κατάσταση, έτυχαν δε άμεσης εφαρμογής, τόσο από διοικητικά όργανα ενταγμένα στην οργανωτική δομή του Δημοσίου μέχρι τις 31.12.2016, όσο και από όργανα εντός της δομής του ΕΦΚΑ από 1.1.2017 και εντεύθεν, ο οποίος, άλλωστε, έχει αναλάβει επιπροσθέτως την πληρωμή συντάξεων και για το προ της ημερομηνίας αυτής χρονικό διάστημα (βλ. ανωτέρω Β και Γ παρούσας σκέψης VI). Ενόψει τούτων και των όσων έγιναν δεκτά στις προηγούμενες σκέψεις, τόσο το Ελληνικό Δημόσιο όσο και ο ΕΦΚΑ νομιμοποιούνται παθητικώς στην παρούσα δίκη, κατά τα άρθρα 8 του π.δ/τος 1225/1981 και 72 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ως εις ολόκληρον υπεύθυνοι για την ικανοποίηση των επίδικων αξιώσεων, κατά τα άρθρα 105, 106 Εισ.Ν.Α.Κ., 926, 481 επ. ΑΚ, για τον λόγο δε αυτόν παραδεκτώς ομοδικούν, κατ' άρθρο 115 παρ. 2 του ΚΔΔ (βλ. ομοίως Β, Γ παρούσας σκέψης VI).

Ζ. Κατόπιν αυτών, η υπό κρίση αγωγή, για την οποία δεν απαιτείται η καταβολή δικαστικού ενσήμου, ως εκ του περιορισμού του καταψηφιστικού της αιτήματος για το ποσό μέχρι τις 6.000 ευρώ [βλ. άρθρο 274 παρ. 1 και 2 του ΚΔΔ, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση της παραγράφου 2 αυτού, με το άρθρο 34 του ν. 3659/2008 (Α' 77), αναλόγως εφαρμοζομένου βάσει του άρθρου 123 του π.δ/τος 1225/1981, (βλ. Ε.Σ. Ολ. 1277/2018, 244/2017, II Τμ. 611/2017, III Τμ. 2052, 2053, 442/2017, ΣτΕ Ολ 660/2016, 3410/2014), έχει ασκηθεί αρμοδίως και κατά τα λοιπά παραδεκτώς, είναι δε περαιτέρω ερευνητέα, ως προς την νομική και ουσιαστική της βασιμότητα.

VII. Α. Με την 164/2015 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 του Συντάγματος κρίθηκε ότι οι, θεσπισθείσες με τους ν. 3833/2010 (άρθρο 1 παρ. 2), 3845/2010 (άρθρο τρίτο παρ. 6), 3865/2010 (άρθρο 11), 4002/2011 (άρθρο 2 παρ. 13), 4024/2011 (άρθρο 1 παρ. 10) και 4051/2012 (άρθρο 1 παρ. 1), περικοπές των

συντάξεων των δικαστικών λειτουργών εντάσσονται, όπως και αυτές των λοιπών συνταξιούχων του Δημοσίου, σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της ελληνικής οικονομίας, για την άμεση μείωση των κρατικών δαπανών και την εξεύρεση πόρων, με σκοπό, τόσο την αντιμετώπιση της έκτακτης οικονομικής ανάγκης στην οποία βρέθηκε η Χώρα, όσο και τη βελτίωση της μελλοντικής δημοσιονομικής και οικονομικής κατάστασης, δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο και, ως εκ τούτου, δεν θίγουν τις συνταγματικές αρχές της διάκρισης των λειτουργιών και της δικαστικής ανεξαρτησίας, λαμβανομένων υπόψη του ύψους, των χαρακτηριστικών τους και των συνθηκών, υπό τις οποίες θεσπίστηκαν.

Β. Με την παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» (Α' 222/12.11.2012), αφενός θεσπίστηκαν νέες μειώσεις στις καταβαλλόμενες από το Δημόσιο, μεταξύ άλλων, και στους δικαστικούς λειτουργούς, συντάξεις (ή το άθροισμα συντάξεων και μερισμάτων), που υπερέβαιναν τα 1.000 ευρώ, με κλιμάκωση του ποσοστού μείωσης από 5% έως και 20%, αναλόγως του ύψους τους, και με κατοχύρωση κατώτατου ορίου εναπομένουσας σύνταξης μετά την εφαρμογή κάθε ποσοστού μείωσης (υποπαράγραφος Β.3, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4111/2013, Α' 18, με έναρξη ισχύος – σύμφωνα με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου από 19.11.2012), αφετέρου καταργήθηκαν πλέον για όλους τους συνταξιούχους του Δημοσίου τα επιδόματα και δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς (υποπαράγραφος Β.4). Με τον επακολουθήσαντα ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος .... και άλλες διατάξεις» (Α' 85), ο οποίος ισχύει από 12.5.2016 (άρθρο 122 αυτού), και την ίδρυση του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), θεσπίζεται ένα νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για όλους τους απασχολούμενους του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με ενιαίους κανόνες υπολογισμού των εισφορών και των παροχών, μέσω της θέσπισης του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης, το οποίο είναι ανεξάρτητο από την εθνική (χρηματοδοτούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό) σύνταξη και αθροίζεται με αυτήν. Προκειμένου δε να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, προβλέπεται η άμεση εφαρμογή των νέων, ενιαίων κανόνων υπολογισμού των συντάξεων και επί των ήδη

συνταξιούχων του Δημοσίου, μέσω του επανυπολογισμού των συντάξεών τους κατά τους ορισμούς του άρθρου 14 του ν. 4387/2016. Το τελευταίο αυτό άρθρο αρχικώς όριζε στην παρ. 2 περ. α ότι οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου συντάξεις εξακολουθούν να καταβάλλονται μέχρι 31.12.2018 στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, δηλαδή κατόπιν συνυπολογισμού των περικοπών που είχαν επέλθει στις συντάξεις του Δημοσίου κατ' εφαρμογή των νόμων 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012, καθώς και της εισφοράς αλληλεγγύης συνταξιούχων του άρθρου 11 του ν. 3865/2010. Περαιτέρω, προέβλεπε στην περ. β της ίδιας παραγράφου ότι, από 1.1.2019 και εφόσον το ποσό της σύνταξης, όπως υπολογίζεται, είναι μεγαλύτερο από το ήδη καταβαλλόμενο, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος, και ως την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων. Η τελευταία αυτή περίπτωση αντικαταστάθηκε, από 19.5.2017, με την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4472/2017 (Α' 74/19.5.2017), ορίζοντας ότι το τυχόν υπερβάλλον μετά τον επανυπολογισμό ποσό περικόπτεται μέχρι ποσοστού 18% επί της καταβαλλόμενης κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 κύριας σύνταξης του δικαιούχου, περικοπή που, όμως, δεν συντελείται για το καταβαλλόμενο από 1.1.2019 ποσό σύνταξης ενόψει της νεότερης διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4583/2018 (Α' 212). Τέλος, με τις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ως άνω νόμου 4387/2016 ορίστηκε, για τους ήδη κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού συνταξιούχους του Δημοσίου, ανώτατο όριο δυναμένης να καταβληθεί σύνταξης, ήτοι: αναστολή καταβολής, έως τις 31.12.2018, κάθε ατομικής μηνιαίας σύνταξης, κατά το ποσό (ακαθάριστο) που υπερβαίνει τις 2.000 ευρώ (ή τις 3.000 ευρώ, προκειμένου περί αθροίσματος συντάξεων), καθώς και η καταβολή εκ νέου, από 1.1.2019, του υπερβάλλοντος ποσού, εφόσον αυτό προκύψει μετά τον επανυπολογισμό της σύνταξης επί τη βάση των οριζόμενων στο ως άνω άρθρο 14. Σύμφωνα δε, με τις προαναφερθείσες διατάξεις του εν λόγω άρθρου (14), το υπερβάλλον αυτό ποσό υπολογίζεται με βάση τις περικοπές που θεσπίστηκαν με τους νόμους 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012 και μετά την αφαίρεση της εισφοράς αλληλεγγύης συνταξιούχων του άρθρου 11 του ν. 3865/2010, η οποία εξακολουθεί να αφαιρείται για τον υπολογισμό του τελικώς καταβλητέου στον συνταξιούχο ποσού σύνταξης, καίτοι με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου, οι προβλέπουσες την εισφορά αυτή διατάξεις (ήτοι και εκείνες των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011) κρίθηκαν ως αντίθετες προς τα

άρθρα 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος, ορίζοντας ως χρονικό σημείο επέλευσης των αποτελεσμάτων της διάγνωσης της αντισυνταγματικότητας αυτής, τον χρόνο δημοσίευσης της απόφασης, ήτοι την 8.2.2017.

Γ. Με την 1/2018 απόφαση του κατά του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο αγωγής κατ' άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, κρίθηκε ότι οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς και ελήφθησαν υπόψη για τον επανυπολογισμό των συντάξεών τους κατά το άρθρο 14 παράγραφοι 1 περ. β και 2 περ. α του νεότερου νόμου 4387/2016, καθώς και οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 αυτού, αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης, που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν. Τούτο διότι, κατά τον προσδιορισμό των ανωτέρω περικοπών του ν. 4093/2012 δεν ελήφθη υπόψη η ιδιαίτερη συνταξιοδοτική μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών, την οποία, κατά τα ανωτέρω, κατοχυρώνει το Σύνταγμα ως εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και, δι' αυτής, την εξασφάλιση στους πολίτες αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αφού, πέραν του αμιγώς ποσοτικού (αριθμητικού), και ως εκ τούτου απρόσφορου κριτηρίου, της επίτευξης, δηλαδή, συγκεκριμένης μεσοσταθμικής μείωσης του εν γένει μισθολογικού κόστους του Δημοσίου, δεν συνεκτιμήθηκαν οι τυχόν επιπτώσεις από τις εν λόγω μειώσεις σε σχέση με το επιδιωκόμενο οικονομικό όφελος, εάν θα μπορούσαν να ληφθούν άλλα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος, με μικρότερο κόστος για τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και εάν ειδικώς οι συντάξεις αυτών παραμένουν, και μετά τις νέες μειώσεις, σε σχέση αναλογίας με τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, όπως απαιτείται από το Σύνταγμα. Αντίστοιχα, με τις διατάξεις του ν. 4387/2016 - ανεξαρτήτως της συνταγματικότητας ή μη της υπαγωγής στον ΕΦΚΑ λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου - αντιμετωπίστηκαν οι

δικαστικοί λειτουργοί, εν ενεργεία και συνταξιούχοι, κατά τρόπο ενιαίο, τουλάχιστον με το σύνολο των απασχολούμενων στο Δημόσιο (άμεσα και έμμεσα κρατικά όργανα) και εντάχθηκαν, τόσο στις πάγιες ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου, όσο και στις μεταβατικές ρυθμίσεις του άρθρου 13 αυτού, χωρίς να συνεκτιμηθεί, ειδικώς, κατά τη θέσπιση, με το τελευταίο αυτό άρθρο, ανώτατου ορίου στις ήδη καταβαλλόμενες συντάξεις, η ιδιαίτερη κατά το Σύνταγμα συνταξιοδοτική τους μεταχείριση και χωρίς να προκύπτει, βάσει συγκεκριμένων εκτιμήσεων, ότι η σκοπούμενη με τις ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου διατήρηση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν ήταν δυνατή, παρά μόνον με τη θέσπιση τέτοιων δραστικών μειώσεων στις συντάξεις των δικαστικών λειτουργών. Κατ' αποτέλεσμα, κρίθηκε ότι η διάρρηξη της σχέσης αναλογίας μεταξύ της σύνταξης και των αποδοχών ενεργείας των δικαστικών λειτουργών, η οποία είχε ήδη επέλθει με τις περικοπές του ν. 4093/2012, επιτείνεται πλέον κατά πολύ, με την εφαρμογή των εν λόγω μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, χωρίς καμία εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεών τους, με την επίκληση και μόνον των εκάστοτε δημοσιονομικών συνθηκών και δυσχερειών. Με βάση την παραδοχή αυτή, έγινε περαιτέρω δεκτό ότι μη νομίμως υπολογίστηκε η σύνταξη του ενάγοντος, συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, κατ' εφαρμογή των ανίσχυρων αυτών διατάξεων, ενώ εφαρμοστέες τυγχάνουν οι προϊσχύουσες αυτών διατάξεις (βλ. και αποφάσεις 2 έως 4/2018 του ιδίου Δικαστηρίου).

VIII. Α. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Η ενάγουσα είναι τέως δικαστικός λειτουργός (Πρόεδρος Εφετών επί τιμή), η οποία κατέστη συνταξιούχος πριν την έναρξη εφαρμογής του ν. 4387/2016 (12.5.2016). Με την ένδικη αγωγή της ζητεί, κατ' εκτίμηση του οικείου δικογράφου, να υποχρεωθούν το Ελληνικό Δημόσιο και ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης να της καταβάλουν, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, το ποσό των 6.000 ευρώ και να αναγνωριστεί η υποχρέωση των εναγομένων να της καταβάλουν, επίσης νομιμοτόκως, το ποσό των 32.211,45 ευρώ, ήτοι συνολικά 38.211,45 ευρώ. Από το ως άνω συνολικώς διεκδικούμενο ποσό, ζητεί α) το ποσό των 35.211,45 ευρώ ως αποζημίωση, κατά το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, άλλως ως διαφορές συντάξεων, το οποίο σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, αντιστοιχεί στη διαφορά των ποσών συντάξεων που έλαβε κατά το χρονικό διάστημα από 1.1.2016 έως 30.6.2018 και των ποσών που θα ελάμβανε, εάν δεν εφαρμόζονταν επί των συντάξεων των δικαστικών λειτουργών οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν.

4093/2012 και του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, οι οποίες, όπως προβάλλεται, έρχονται σε αντίθεση με κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος και δη προς τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 4, 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος και τις συνταγματικές αρχές που απορρέουν από τα άρθρα αυτά, δηλαδή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αναλογικότητας, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, καθώς και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, και β) το ποσό των 3.000 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Με βάση τα ανωτέρω δεκτά γενόμενα και κατά τα ήδη κριθέντα από το αρμόδιο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 του Συντάγματος με την 1/2018 απόφασή του, οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς και ελήφθησαν υπόψη για τον επανυπολογισμό των συντάξεων τους κατά το άρθρο 14 παράγραφοι 1 περ. β και 2 περ. α του νεότερου νόμου 4387/2016, καθώς και οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ίδιου νόμου (4387/2016), αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν. Επομένως οι γενόμενες παρακρατήσεις στις συντάξιμες αποδοχές της ενάγουσας, βάσει των ανωτέρω ανίσχυρων διατάξεων, είναι μη νόμιμες, η δε ένδικη αγωγή, ερειδόμενη στο άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., είναι νόμω βάσιμη και γεννάται ευθύνη του Δημοσίου προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη η ενάγουσα από τη στέρηση των διαφορών σύνταξης που θα ελάμβανε αν δεν είχε μεσολαβήσει η ως άνω παράνομη ενέργεια των συνταξιοδοτικών οργάνων του εναγομένου. Επίσης, γεννάται πρόσθετη και εις ολόκληρον ευθύνη του ΕΦΚΑ, τόσο για την ικανοποίηση των σχετικών αξιώσεων μέχρι τις 31.12.2016, στο πλαίσιο της συντελεσθείσας με την κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016 αναδοχής των σχετικών υποχρεώσεων και των αξιώσεων που είχαν γεννηθεί μέχρι την ημερομηνία αυτή, όσο και για το μετά την 1.1.2017 διάστημα, ένεκα τόσο της αναδοχής όσο και της εφαρμογής των σχετικών

διατάξεων από τα όργανα του ΕΦΚΑ, βάσει των άρθρων 105 και 106 Εισ.Ν.Α.Κ., 926 και 481 επ. του Αστικού Κώδικα.

Β. Περαιτέρω, η ένδικη αξίωση δεν έχει υποπέσει στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 140 παρ. 1 του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (...) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143), στην οποία υπόκειται, ως απορρέουσα από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του Δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί στο πλαίσιο της απονομής συντάξεων και άρχεται από το τέλος του οικονομικού έτους εντός του οποίου γεννήθηκε η αξίωση, κατ' άρθρο 141 του ν. 4270/2014 (βλ. Ειδ. Δικ. αρ. 88 Σ. 7, 5/2006, Ε.Σ. Ολ. 1521, 1031, 296/2017, 2682/2013, ΙΙ Τμ. 2171, 1582/2017). Εξ άλλου, στον βαθμό που σε βάρος του ΕΦΚΑ συντρέχει πρόσθετη υποχρέωση ικανοποίησης στο πλαίσιο αναδοχής, βάσει της κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016, ισχύουν τα περί παραγραφής έναντι του κύριου οφειλέτη, ήτοι του Δημοσίου, ελλείπει ειδικής, σαφούς και προβλέψιμης περί του αντιθέτου ρύθμισης (πρβλ. άρθρα 473 και 477 ΑΚ και ΑΠ 2016/2013, 1843/2008, επί της παραγραφής των απαιτήσεων στο πλαίσιο σωρευτικής αναδοχής χρέους). Σε κάθε δε περίπτωση, η ως άνω πενταετής παραγραφή ισχύει και έναντι του ΕΦΚΑ, καθ' εαυτόν, όπως συνάγεται από το προαναφερθέν άρθρο 140 του ν. 4270/2014, στην εφαρμογή του οποίου, μεταξύ άλλων, παραπέμπει το άρθρο 64 του Κανονισμού Οικονομικής Οργάνωσης και Λογιστικής Λειτουργίας του ΕΦΚΑ (απόφαση της Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Φ.ΕΦΚΑ/οικ.22424/861/16.5.2017, Β' 1720), που, κατ' άρθρο 83 αυτού, ισχύει από 1.1.2017 [βλ. και άρθρο 80 της προϊσχύουσας Φ.ΕΦΚΑ/οικ.59522/2205/29.12.2016 απόφασης της ίδιας ως άνω Υπουργού καθώς και άρθρο 137 παρ. Β του ν. 3655/2008 (Α' 58), περί πενταετούς παραγραφής των σχετικών αξιώσεων έναντι φορέων κοινωνικής ασφάλισης].

Γ. Κατόπιν των ανωτέρω, η ενάγουσα πρέπει να λάβει ως αποζημίωση, κατά τα άρθρα 105 και 106 Εισ.Ν.Α.Κ., τα ποσά συντάξεων που παρακρατήθηκαν από τη σύνταξή της, κατ' εφαρμογή των ανωτέρω ανίσχυρων διατάξεων των άρθρων πρώτου παράγραφος Β υποπαράγραφος Β3 του ν. 4093/2012 και 13 του ν. 4387/2016, κατά το από 1.1.2016 έως 30.6.2018 χρονικό διάστημα. Όπως δε προκύπτει από τα προσκομιζόμενα εκκαθαριστικά σημειώματα συντάξεων μηνών Ιανουαρίου 2016 έως Ιουνίου 2018 και δεν αμφισβητείται ειδικότερα από τους εναγόμενους:

1) για το χρονικό διάστημα από 1.1.2016 έως 30.9.2017, από τις ακαθάριστες μηνιαίες συντάξιμες αποδοχές της ενάγουσας παρακρατήθηκε, σύμφωνα με την ανίσχυρη, κατά τα ανωτέρω, υποπαράγραφο Β3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, το ποσό των 676,06 ευρώ, ήτοι συνολικώς για το ανωτέρω χρονικό διάστημα, το ποσό των 14.197,26 ευρώ (ήτοι 676,06 ευρώ X 21 μήνες) και

2) για το χρονικό διάστημα από 1.10.2017 έως 30.6.2018, από το μηνιαίο ακαθάριστο ποσό συντάξεων της ενάγουσας (στο οποίο δεν συμπεριλαμβάνονται τυχόν αναδρομικά, ενώ συνυπολογίζεται, κατά τα ανωτέρω, το ποσό των 676,06 ευρώ, που αντιστοιχεί στην κριθείσα ως μη νόμιμη παρακράτηση του ν. 4093/2012) συνολικού ύψους 4.369,91 ευρώ (ήτοι ποσό βασικής σύνταξης ύψους 5.133,09 ευρώ, συν το επίδομα οικογενειακών βαρών ύψους 35 ευρώ, συν το επίδομα εξομάλυνσης ύψους 207 ευρώ, μείον την παρακράτηση του ν. 4024/2011 ύψους 678,50 ευρώ, μείον την παρακράτηση του ν. 4051/2012 ύψους 326,68 ευρώ), το καταβλητέο σε αυτήν ακαθάριστο μηνιαίο ποσό ανήλθε σε 2.000 ευρώ, σε εκτέλεση της ανίσχυρης, κατά τα ανωτέρω, διάταξης του άρθρου 13 παρ. 1 του ν. 4387/2016, ήτοι παρακρατήθηκε μηνιαίο ακαθάριστο ποσό συντάξεων ύψους 2.369,91 ευρώ (4.369,91 μείον 2.000) και συνολικώς, για το ανωτέρω χρονικό διάστημα, το ποσό των 21.329,19 ευρώ (ήτοι 2.369,91 ευρώ X 9 μήνες).

Δ. Επομένως, το συνολικό ακαθάριστο ποσό, που παρακρατήθηκε από τις συντάξιμες αποδοχές της ενάγουσας για το προαναφερόμενο χρονικό διάστημα από 1.1.2016 έως 30.6.2018 και, σύμφωνα με τα ανωτέρω, πρέπει να της επιστραφεί, ανέρχεται σε 35.526,45 ευρώ (14.197,26 ευρώ συν 21.329,19 ευρώ). Δοθέντος, όμως, ότι με την ένδικη αγωγή η ενάγουσα ζητεί να της καταβληθεί για το χρονικό διάστημα από 1.1.2016 έως 30.9.2017 το ποσό των 14.197,20 ευρώ και για το χρονικό διάστημα από 1.10.2017 έως 30.6.2018 το ποσό των 21.014,19 ευρώ, ήτοι ζητεί συνολικό ποσό 35.211,45 ευρώ, το δικαιούμενο ποσό των 35.526,45 ευρώ πρέπει να περιοριστεί στο αιτούμενο ποσό των 35.211,45 ευρώ, άλλως θα επρόκειτο για επιδίκαση κονδυλίων πέραν των αιτηθέντων κατά παράβαση των άρθρων 73 και 80 του ΚΔΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από 4.7.2006 με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006 (βλ. Ε.Σ. ΙΙ Τμ. 1207, 756, 95/2018, 635/2017, 537/2016, ΙΙΙ Τμ. 559/2019). Εξάλλου, το αίτημα της αγωγής περί επιδίκασης του ποσού των 3.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, κατά το άρθρο 932 Α.Κ., είναι απορριπτέο, καθόσον το

Δικαστήριο, μετ' εκτίμηση των περιστάσεων, άγεται στην κρίση ότι ο ενάγων δεν υπέστη ηθική βλάβη, που να δικαιολογεί την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης.

ΙΧ. Ακολούθως, πρέπει η αγωγή να γίνει εν μέρει δεκτή, να υποχρεωθούν το Ελληνικό Δημόσιο και ο ΕΦΚΑ να καταβάλουν εις ολόκληρον στην ενάγουσα το ποσό των 6.000 ευρώ και να αναγνωριστεί η υποχρέωση των εναγομένων να της καταβάλουν εις ολόκληρον το ποσό των 29.211,45 ευρώ, ήτοι συνολικά το ποσό των 35.211,45 (29.211,45 + 6.000) ευρώ, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής σε αυτά (επίδοση στο Ελληνικό Δημόσιο στις 10.7.2018 και στον ΕΦΚΑ στις 5.4.2019, βλ. τις από ... και ... εκθέσεις επίδοσης του δικαστικού επιμελητή της περιφέρειας του Εφετείου Πειραιά ...). Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, επειδή με την κρίση του αυτή το Δικαστήριο αναγνωρίζει χρηματικές αξιώσεις από περιοδικές συνταξιοδοτικές παροχές, υπό το πρίσμα αφενός του δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κατ' άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 και 13 της ΕΣΔΑ, αφετέρου των συνταγματικών αρχών του κράτους δικαίου και της ασφάλειας δικαίου, κατ' άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 25 παρ. 1 α του Συντάγματος, που διατρέχουν και το σύνολο της ΕΣΔΑ (βλ. Ε.Σ. Ολ. 973/2010, απόφ. Ειδ. Δικ. αρ. 88 Σ. 127/2016, ΑΕΔ 14/2013, ΣτΕ Ολ. 2034/2011, και κατ' αναλογία αποφ. ΕΔΔΑ της 2.6.2016 Παπαϊωάννου κατά Ελλάδα, σκ. 41, της 2.11.2010 «Stefanica κατά Ρουμανίας», σκ. 37 και 38, της 24.3.2009 «Tudor Tudor κατά Ρουμανίας», σκ. 29, της 1.12.2009 «Vinčić κα λοιποί κατά Σερβίας», σκ. 56), τόσο το απορρέον από την απόφαση αυτή δεδικασμένο (άρθρο 197 του ΚΔΔ) όσο και η υποχρέωση συμμόρφωσης του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ προς το περιεχόμενό της (άρθρα 1 και επ. του ν. 3068/2002, Α' 274) εκτείνονται και σε απαιτήσεις που αφορούν χρονικό διάστημα μεταγενέστερο εκείνου που καλύπτεται με τη δικαστική απόφαση. Και τούτο, στον βαθμό που οι απαιτήσεις αυτές απορρέουν από την ίδια έννομη σχέση και στηρίζονται στην ίδια νομική βάση (βλ. επί του δεδικασμένου ΑΠ Ολ. 10/2002, 310/2017 και επί της υποχρέωσης συμμόρφωσης Τριμ. Συμβ. Συμμ. ΣτΕ πρακτ.1/2017, 13/2016, 57/2008, 35, 17/2007). Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι, λόγω της μερικής νίκης και ήττας των διαδίκων, πρέπει τα δικαστικά έξοδα να συμψηφιστούν μεταξύ τους (βλ. άρθρο 275 παρ. 1 εδ. γ' του ΚΔΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται εν μέρει την αγωγή.

Υποχρεώνει το Ελληνικό Δημόσιο και τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης να καταβάλουν εις ολόκληρον στην ... του ... το ποσό των έξι χιλιάδων ευρώ (6.000 €), νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Αναγνωρίζει την εις ολόκληρον υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου και του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης να καταβάλουν στην ίδια, το ποσό των είκοσι εννέα χιλιάδων διακοσίων έντεκα ευρώ και σαράντα πέντε λεπτών (29.211,45 €), νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό. Και

Συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 5 Ιουνίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΠΑΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΡΑΓΚΟΠΑΝΑΓΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 28 Ιουλίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΡΑΓΚΟΠΑΝΑΓΟΥ